

เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" ซึ่งในคานี้ได้มีผู้วิจัยมาากพอสมควร แต่โดยทั่วไปเป็นการสำรวจเรื่องการสอนศีลธรรมอย่างกว้าง ๆ ไม่เฉพาะเจาะจงในด้านปัญหา อย่างไรก็ตามก็สามารถนำผลการวิจัยเหล่านี้มาเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ได้เป็นอย่างดีคือ

พ.ศ. 2508 พัทธนา ชูเชื้อ¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาเรื่องการอบรมพุทธศาสนาและความคิดเห็นของเขามีต่อพุทธศาสนาในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดพระนคร" มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาว่าเยาวชนเหล่านี้มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อพุทธศาสนาหรือไม่ โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนา 3 แห่ง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นปลายและชั้นสูงจำนวน 500 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าวิธีการสอนและกิจกรรมที่ผู้สอนนิยมใช้คือ การบรรยายและยกตัวอย่างจากนิทานชาดก บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ เหตุการณ์ปัจจุบันและปัญหาสังคมมาประยุกต์กับเนื้อหาวิชา ในเรื่องอุปกรณ์การสอนนั้น ไม่ค่อยได้ใช้เพราะผู้สอนโดยมากเป็นพระภิกษุ จึงใช้แต่ประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมแทน การวัดผลส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอบข้อเขียน ความประพฤติตลอดจนทัศนคติของนักเรียนประกอบในการวัดผล นักเรียนเกือบทั้งหมดเห็นว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนตามหลักวิทยาศาสตร์และเป็นประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้สอนควรได้รับคำแนะนำในการใช้อุปกรณ์การสอนทั้งประเภทวัสดุและประเภทสิ่งแวดล้อมประกอบกัน ทางโรงเรียนควรพยายามหาวิธีให้นักเรียน

¹ พัทธนา ชูเชื้อ, "การศึกษาเรื่องการอบรมพุทธศาสนาและความคิดเห็นของเขามีต่อพุทธศาสนาในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดพระนคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508).

มีโอกาสดекแสดงความคิดเห็นว่า เขาได้รับประโยชน์จากโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มากน้อยเพียงใด และนำออกเผยแพร่ นอกจากนั้นครูและพระที่เป็นผู้สอนควรร่วมมือกันในด้านกรวางแผนการสอน อุปกรณ์ ตำราวัดผลและประเมินผล

ผู้สื่ โยธินทวิ² ได้ทำกรวิจัยเรื่อง "กรสำรวจความเข้าใจในลัทธิธรรมที่สำคัญของพระพุทศาสนาของนักเรียน ม.ศ. 4 สายอาชีพ (แผนกพาณิชยการ) มีความมุ่งหมายเพื่อสำรวจความสนใจ ความเข้าใจ และทัศนคติตลอดจนความสามารถในการปฏิบัติธรรมะของนักเรียนพาณิชยการที่มีต่อพุทศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกรเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนักเรียนพาณิชยการ-พระนคร พาณิชยการ-ธนบุรี พาณิชยการตั้งตรงจิตร จำนวน 360 คน ได้คืน 300 คน ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนเข้าใจในลัทธิธรรมที่สำคัญเป็นอย่างดี มีทัศนคติที่ดีต่อศาสนาและได้นำความรู้ที่ศึกษาเล่าเรียนมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันด้วย ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า ให้ปรับปรุงหลักสูตรศีลธรรม โดยเน้นในเรื่องความรู้ที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครูผู้สอนวิชาอื่นควรร่วมมือในการแพร่กรความรู้ในเรื่องศีลธรรมขณะสอนวิชาอื่น ๆ ด้วย

พ.ศ. 2509 ประทุม ชุมเพ็งพันธ์³ ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของโรงเรียนพุทศาสนาวันอาทิตย์ที่มีต่อเยาวชน" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของกรจัดตั้งโรงเรียนพุทศาสนาวันอาทิตย์ในประเทศไทย เกี่ยวกับจำนวนโรงเรียน จำนวนนักเรียน

²ผู้สื่ โยธินทวิ, "กรสำรวจความเข้าใจในลัทธิธรรมที่สำคัญของพระพุทศาสนาของนักเรียน ม.ศ. 4 สายอาชีพ (แผนกพาณิชยการ)" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508).

³ประทุม ชุมเพ็งพันธ์, "บทบาทของโรงเรียนพุทศาสนาวันอาทิตย์ที่มีต่อเยาวชน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509).

หลักสูตร ครู กิจกรรม การเงิน และความร่วมมือที่ได้รับตลอดจนศึกษาความสนใจของเยาวชน ผู้ปกครอง ครู คณะสงฆ์ และข้อขัดข้องในการดำเนินงาน ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลควยการสัมภาษณ์ สังเกต และจากแบบสอบถามซึ่งส่งไปยังอาจารย์ที่เป็นพระ 203 รูป ผู้ปกครอง 268 คน และนักเรียน 1,266 คน ในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ทั้งในพระนครและต่างจังหวัดรวม 27 แห่ง ผลการวิจัยสรุปได้ว่าอาจารย์ที่เป็นพระและอาจารย์ที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีความรู้ทางธรรมะสูง วิธีสอนโดยมากใช้การบรรยาย ไม่ค่อยใช้วิธีแสดงบทบาทประกอบเรื่อง (role playing) กิจกรรมในชั้นเรียนไม่ค่อยมี การวัดและประเมินผลส่วนใหญ่วัดผลควยการสอบข้อเขียน และดูความประพฤตินักเรียน นักเรียนส่วนมากมีทัศนคติที่ดี และเข้าใจบทบาทความสำคัญของพุทธศาสนา กิจกรรมที่นักเรียนชอบมากที่สุด ได้แก่ ศาสนพิธี วัฒนธรรม ประเพณี ไตว่าที่ วาทีศิลป์ คนตรีและขับร้อง วิชาการศึกษาที่นักเรียนชอบ ได้แก่ พุทธธรรมและธรรมะภาคภาษาอังกฤษ นักเรียนส่วนมากชอบอ่านหนังสือภาคต่าง ๆ ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า โรงเรียนควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ และควรมีการควบคุมความประพฤติของนักเรียน ควรมีห้องสมุดพุทธศาสนาในโรงเรียน มีการปรับปรุงหลักสูตร ตำราเรียน การบริหาร การควบคุมและการเรียนการสอนให้น่าสนใจยิ่งขึ้น ทางราชการและผู้ปกครองควรรักษาความสนใจ และสนับสนุนให้มากกว่านี้

ปี 2511 จอน เพชรรัตน์⁴ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาเกี่ยวกับความสนใจของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาในเขตจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา 2511" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความสนใจของเยาวชนต่อพุทธศาสนาและศาสนพิธี ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนักเรียนชายหญิงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-5 ทั้งในโรงเรียน

⁴จอน เพชรรัตน์, "การศึกษาเกี่ยวกับความสนใจของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนาในเขตจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา 2511" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511).

รัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ ในจังหวัดพระนคร รวม 558 จุด สรุปผลการวิจัยได้ว่า เยาวชนมีความสนใจในพุทธศาสนาทุก ส่วนศาสนพิธีนั้นสนใจพอสมควร แต่ด้านปฏิบัติจริง มีเยาวชนส่วนน้อยที่กระทำ เยาวชนมีความซาบซึ้งในลัทธิธรรมของพุทธศาสนาพอสมควร ลัทธิธรรมที่นำมาใช้มากที่สุดคือ ความกตัญญูต่อบุคคลที่ ที่ใช้น้อยคือศีลห้า มีเยาวชนร้อยละ 1.25 ที่ไม่ชอบปฏิบัติธรรม เพราะไม่เลื่อมใส เยาวชนร้อยละ 86.20 ชอบวิชาศีลธรรม ร้อยละ 10.57 ไม่ชอบเพราะผู้สอนไม่ดีพอ เยาวชนสนใจขนบธรรมเนียมทางพุทธศาสนาพอสมควร และร้อยละ 57.53 หาคำความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุด เยาวชนส่วนใหญ่มีทัศนคติถูกต้องต่อพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า การสอนวิชาศีลธรรมควรใช้รูปแบบการสอนใหม่ และเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ การสอนวิชาศีลธรรมควรสอนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงได้แก่ การเรียนการสอนในห้องเรียน ทางอ้อมคือ การเรียนภายนอกห้องเรียนโดยเรียนจากบุคคลหรือวิทยากร สถาบันทางศาสนา แหล่งความรู้และสื่อมวลชนต่าง ๆ

ในปีเดียวกัน บุญทา เชื้อมัน 5 ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสนใจของนักเรียนที่มีต่อพุทธศาสนาในโรงเรียนคริสต์ศาสนา จังหวัดเชียงใหม่" วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อทราบทัศนคติและความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อลัทธิธรรมทางพุทธศาสนาและลัทธิธรรมที่ได้เรียนมา นอกจากนั้นต้องการทราบว่านักเรียนทั้งสองศาสนามีความรู้สักอย่างไรต่อประเพณีทางพระพุทธศาสนาและสามารถนำคำสั่งสอนไปใช้ได้ถูกต้องหรือไม่ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังนักเรียนชายหญิงในโรงเรียนคริสต์ศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ 4 แห่ง จำนวน 200 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนทั้งสองศาสนามีทัศนคติและความเข้าใจที่ดีต่อพุทธศาสนา นักเรียนเหล่านี้เห็นว่า :

5 บุญทา เชื้อมัน, "ความสนใจของนักเรียนวัยรุ่นที่มีต่อพุทธศาสนาในโรงเรียนคริสต์ศาสนาจังหวัดเชียงใหม่" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511).

ธรรมะต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สิ่งามมีคุณค่าในการปฏิบัติ นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธเห็นด้วยกับการปฏิบัติศาสนกิจ ส่วนนักเรียนที่นับถือศาสนาคริสต์ แม้จะมีโดยปฏิบัติ แต่ก็เห็นด้วยเช่นเดียวกัน นักเรียนทั้งสองศาสนาให้ความสนใจที่จะศึกษาพุทธประวัติ และวัฒนธรรมประเพณี ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าในการสอนวิชาศีลธรรมควรเพิ่มอุปกรณ์การสอนและให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จริง ทางโรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชนหรือกลุ่มพุทธศาสนาประจำจังหวัดจัดกิจกรรมส่งเสริมพุทธศาสนาในวันหยุดหรือระหว่างปิดภาคเรียน

พ.ศ. 2512 เพ็ญจันทร์ กุญชรเสวีรัฐ⁶ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อเท็จจริง ปัญหาและอุปสรรคที่ครูและนักเรียนกำลังประสบอยู่เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูและนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาล 30 แห่ง เป็นครู 75 คน และนักเรียน 325 คน ปรากฏผลการวิจัยว่าครูส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการสอนแบบเก่า เช่น การบรรยายหรืออธิบาย และคิดว่าเนื้อหาวิชาศีลธรรมสทกหลักสูตรครอบคลุมความมุ่งหมายของวิชานี้ดี จึงได้เสนอแนะว่าควรมีการอบรมและนิเทศการศึกษาอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อช่วยแนะวิธีการสอนและกิจกรรมที่เหมาะสม ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการสอนวิชาศีลธรรมคือ ครูไม่มีเวลาเพียงพอที่จะวางแผนการจัดกิจกรรมและโรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์การสอน ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า กระทรวงศึกษาธิการควรจัดโปรแกรมการฝึกอบรมการสอนวิชาศีลธรรม ปรับปรุงหลักสูตร ประมวลการสอนและตำราเรียน สถาบันฝึกหัดครูควรคำนึงถึงการผลิตครูที่มีความสามารถในการสอนวิชาศีลธรรม โรงเรียนควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อช่วยใน

⁶ เพ็ญจันทร์ กุญชรเสวีรัฐ, "การสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512).

การสอนของครูให้มากขึ้น ครูอาจารย์ทุกคน ควรจะมีส่วนร่วมในการสอนที่ลธรรมแก่นักเรียนของตนด้วย

พ.ศ. 2513 รัตนา ภมร⁷ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนที่ลธรรมในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญของโรงเรียนในจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา 2513" มีความประสงค์เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญ ในจังหวัดพระนครที่มีต่อการสอนที่ลธรรมในค่านต่าง ๆ เกี่ยวกับครูผู้สอนวิชาที่ลธรรม หลักสูตร และแบบเรียนวิชาที่ลธรรม ตลอดจนปัญหาการสอนที่ลธรรม ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของจังหวัดพระนคร จำนวน 240 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ชอบเรียนวิชาที่ลธรรม เพราะครูผู้สอนดูแลและเข้มงวด เนื้อหาวิชายากเกินไป ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรจะมีตำราแก้ไขตัวครูผู้สอน และวิธีการสอนเป็นประการสำคัญ โดยเฉพาะการสอนของครูควรจะได้คำนึงถึงหลักจิตวิทยาบ้าง เพื่อให้บรรยากาศในห้องเรียนวิชาที่ลธรรมน่าเรียนยิ่งขึ้น

พ.ศ. 2514 สมพร จารุณี⁸ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจวิธีสอนวิชาที่ลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี" เพื่อศึกษายิ่งหา อุปสรรค และความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนวิชาที่ลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปให้ครูผู้สอนวิชาที่ลธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนต่าง ๆ ในพระนครและธนบุรีรวมทั้งสิ้น 63 คน

⁷รัตนา ภมร, "การสอนที่ลธรรมชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญของโรงเรียนในจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา 2513" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

⁸สมพร จารุณี, "การสำรวจวิธีสอนวิชาที่ลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

สรุปผลการวิจัยไว้ว่า ครูทุกคนเห็นความสำคัญของวิชาศิลปะกรรม และตั้งความมุ่งหมายในการสอนทุกครั้ง วิธีการสอนส่วนใหญ่คือ การบรรยายหรืออธิบาย รองลงไปคือการอภิปรายตลอดจนให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ครูส่วนใหญ่ใช้อุปกรณ์การสอนและจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นบางครั้ง การวัดผลถือคะแนนการสอบข้อเขียนและคะแนนความประพฤติเป็นสำคัญ ปัญหาของครูศิลปะกรรมคือ ไม่มีเวลาหาความรู้เพิ่มเติม ไม่รู้วิธีสอนและการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม อุปกรณ์การสอนหายาก ตลอดจนขาดความรู้ด้านเทคนิคในการวัดผล ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า ครูควรใช้กิจกรรมประกอบ การเรียนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหลักสูตรแบบเรียน หนังสืออ้างอิง และอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วย 004580

ในปีเดียวกัน ปรานี วิฑูรวานิชย์⁹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนศิลปะกรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง" มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่ครูและนักเรียนโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูงประสบอยู่ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูและนักเรียนเกี่ยวกับวิธีการสอนวิชาศิลปะกรรม ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครู 20 คน และนักเรียน 400 คนในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง 16 แห่ง ผลการวิจัยสรุปได้ว่าครูส่วนใหญ่ชอบสอนวิชาศิลปะกรรมและตั้งความมุ่งหมายเพื่อเน้นด้านทฤษฎี แต่นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 85.00 ไม่ชอบเรียนโดยให้เหตุผลว่าเป็นวิชาที่ล้าสมัยและไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ครูส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาเหมาะสมดีแล้ว แต่นักเรียนเห็นว่าควรที่จะเรียนหลักสูตรและสหุทธสุภานิตเพิ่มขึ้น ส่วนพุทธประวัติควรที่จะตัดออก ครูส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีสอนแบบบรรยายหรืออธิบาย นักเรียนร้อยละ 80.00 ตอบว่าครูไม่เคยจัดกิจกรรมเลย และครูใช้อุปกรณ์การสอนน้อยมาก ครูร้อยละ 87.00 เน้นการวัดผลด้านทฤษฎีจกจำเนื้อหาจึงไม่สอดคล้องกับ

⁹ปรานี วิฑูรวานิชย์, "การสอนศิลปะกรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง"

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา แผนกศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2514).

วัตถุประสงค์ของการสอน ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการปรับปรุงวิธีการสอนของครู ควรมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและควรนำเหตุการณ์ประจำวันมาสอน เพื่อเป็นตัวอย่างในการแก้ปัญหาชีวิตจริง *การวัดผลควร เน้นค่าพฤติกรรมของนักเรียนควบคู่กับคะแนนข้อทดสอบ ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสำคัญต่อวิชาศีลธรรมเท่าเทียมกับวิชาอื่น กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหลักสูตร แบบเรียนและเผยแพร่ความรู้ ตลอดจนเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ให้กับครูสอนศีลธรรมด้วย

พ.ศ.2517 พร.เลขา ศุลารักษ์¹⁰ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนวิชาศีลธรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา" เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนศีลธรรมที่อาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยครูประสบอยู่ ตัวอย่างประชากรที่ใช้เป็นอาจารย์และนักศึกษาจากวิทยาลัยครู 10 แห่ง เป็นอาจารย์ 23 คน และเป็นนักศึกษา 374 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมคือ อาจารย์ขาดเทคนิคการสอนที่ดี ส่วนใหญ่ยังใช้การสอนแบบบรรยายและอภิปราย นอกจากนี้อาจารย์ยังใช้อุปกรณ์การสอนน้อยมาก และวิทยาลัยเองก็ขาดแหล่งอุปกรณ์ตลอดจนแหล่งค้นคว้าหาความรู้ หนังสือประกอบการเรียนการสอนมีไม่มากพอที่อาจารย์และนักศึกษาจะทำการค้นคว้าเพิ่มเติม ในด้านเนื้อหาหลักสูตรและเวลาเรียนยังไม่เหมาะสม นักศึกษาบางส่วนยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชานี้

นอกจากงานวิจัยทางศีลธรรมแล้ว ยังมีงานวิจัยทางสังคมศึกษา ซึ่งสามารถนำมาใช้ประกอบเป็นแนวทางในการวิจัยได้อีก คือ

ในปี พ.ศ.2508 จิตรบุญรวม เถาว์ธนา¹¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การ

¹⁰พร.เลขา ศุลารักษ์, "การสอนวิชาศีลธรรมในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

¹¹จิตรบุญรวม เถาว์ธนา, "การสำรวจปัญหาและอุปสรรคต่างๆในการสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกศึกษามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508).

สำรวจปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมปัญหาและอุปสรรคต่างๆในการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญว่ามีอะไรบ้างและมากน้อยเพียงใด สรุปผลการวิจัยได้ว่า วิธีสอนของครูยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะโรงเรียนขาดอุปกรณ์และที่มีอยู่ก็ชำรุดครุมีชั่วโมงสอนมาก ไม่มีเวลาเตรียมการสอน ไม่มีการจัดกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า การปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษานั้นต้องร่วมมือกันระหว่างครูผู้สอน กระทรวงศึกษาธิการของจัดอบรมครู ปรับปรุงหลักสูตร ประมวลการสอน และแบบเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โรงเรียนต้องให้ความช่วยเหลือในการจัดบริการต่างๆแก่ครู เช่น หนังสือ อุปกรณ์การสอน เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2509 สุปาณี โคตรจรัส¹² ได้วิจัยเรื่อง "แนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครู นักเรียน เกี่ยวกับการเรียนการสอนตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญ สรุปผลการวิจัยได้ว่า ครูและนักเรียนส่วนมาก มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา แต่การสอนยังมีประสิทธิภาพน้อย ทั้งนี้เนื่องจากความไม่สมดุลของเนื้อหาในหลักสูตร การกำหนดคะแนน และการกำหนดเวลาเรียนสำหรับวิชานี้ นอกจากนี้ ครูยังมีภาระหน้าที่ในการทำงานมาก ประกอบกับโรงเรียนขาดอุปกรณ์การสอนและหนังสืออ่านประกอบ และที่สำคัญคือ นักเรียนไม่สนใจและไม่อยากเรียนวิชาสังคมศึกษา อีกทั้งแบบเรียนไม่เหมาะสมในค่านเนื้อหาวิชาและสภาพหนังสือ ผู้วิจัยเสนอแนะว่า รัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนสถาบันฝึกหัดครูควรเห็นความสำคัญ และพยายามหาทางปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนสังคมศึกษาให้มากขึ้น ครูก็ต้องปรับปรุงตนเองในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ในเนื้อหาวิชาและวิธีสอน

¹²สุปาณี โคตรจรัส, "แนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509).

ฝ่ายบริหารควรสนับสนุนและส่งเสริมวิธีสอนแบบใหม่ ๆ การใช้อุปกรณ์ การวัดผล การวางแผนการสอน ตลอดจนการคัดเลือกครูผู้มีประสิทธิภาพเข้าทำการสอน

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศที่พอจะเกี่ยวข้องกับกรวิจัยครั้งนี้มีดังต่อไปนี้

ค.ศ. 1965 Rammond R. Ried¹³ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Moral and Spiritual Values : To Teach or Not To Teach?" มีความมุ่งหมายเพื่อสำรวจทัศนคติของครูในด้านการสอนศีลธรรมและคุณค่าทางจิตใจ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่าการสอนศีลธรรมจรรยา นั้นควรจะได้เน้นการสอนในห้องเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีสัมภาษณ์ครูหมวดวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนมัธยมจาก San Diego City School จำนวน 63 คน และครูจาก Senior High School จำนวน 42 คน ผลการวิจัยปรากฏว่าครูจาก San Diego City School เห็นว่าครูทุกคนควรสอนศีลธรรมจรรยาและคุณค่าทางจิตใจในชั้นเรียน ครูจาก Senior High School เห็นว่าควรสอดแทรกวิชาศีลธรรมในทุกวิชาที่ครูสอน ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากมีความเห็นว่าควรจะมีการจัดสอนวิชาศีลธรรมโดยตรงในห้องเรียน แต่ครูที่มีประสบการณ์น้อยไม่ต้องการให้มีการสอนวิชาศีลธรรมโดยตรง

ในปีเดียวกัน James Patterson¹⁴ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Problems in Social Instruction in Thai High School" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของไทย ผู้วิจัยใช้เวลาหนึ่งปีสัมภาษณ์ครูสอนสังคมศึกษาทั้งในนครหลวงกรุงเทพมหานคร และในต่างจังหวัด

¹³ Rammond R. Ried, "Moral and Spiritual Values: To Teach or Not To Teach ?" Journal of Secondary Education, Vol. 4, No. 2 (February, 1965), pp. 77-80.

¹⁴ James Patterson, "Problems in Social Studies Instruction in Thai High School," The Social Studies, Vol. 2 (February, 1966), pp. 61-64.

ผลการวิจัยปรากฏว่าปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการ เรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนขาดความรู้ความสามารถในการสอน การขาดแคลนแหล่งค้นคว้าหา ความรู้ ขาดแคลนอุปกรณ์การสอน หลักสูตรมีลักษณะกว้างเกินไปและขาดความสัมพันธ์ ระหว่างเนื้อหาวิชาในหมวดสังคมศึกษา ขาดหนังสือแบบเรียนที่มีคุณภาพ ตลอดจนขาด แคลนงานวิจัยที่ค้นคว้าหาข้อเท็จจริง ผู้วิจัยได้เสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียน การสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายว่า ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ เหมาะสม ทันสมัย ควรมีการปรับปรุงโปรแกรมการเรียนหลักสูตร และรัฐบาลควรมจัดสรร งบประมาณด้านการศึกษาให้มากขึ้น

ค.ศ. 1969 William Harry Yound¹⁵ ได้ทำการศึกษาเรื่อง

"Teaching About Religion in Secondary School in Social Studies"

มีความมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ปัญหาการสอนศาสนาในวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาและ เสนอแนะหน่วยวิชาสาร (Resource Unit) เพื่อสอนเกี่ยวกับศาสนาที่เกี่ยวข้อง กับประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรมของโลก โดยใช้วิธีการวิจัยแบบตรวจสอบและสำรวจ ปัญหาทางการสอน 3 ชั้น ชั้นแรกผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบอย่างคร่าว ๆ เกี่ยวกับ แบบแผนของการสอนศาสนาในประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและกฎหมายของ สหรัฐอเมริกา รวมทั้งปัญหาการสอนศาสนาพร้อมสมัยด้วย ชั้นที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจ ลักษณะพื้นฐานและวิธีการ สอนวิชาสังคมศึกษารวมทั้งสำรวจปัญหาและวิเคราะห์ความ เข้าใจในการตั้งวัตถุประสงค์ของการสอนศาสนาในเชิงพฤติกรรม ชั้นที่ 3 เป็นการ สสำรวจปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาวิชาสังคมศึกษาในปัจจุบัน โดยเน้นจุดมุ่งหมายของการ สอน การพัฒนาหลักสูตรและการสอนให้นักเรียนเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Reflective Thinking) ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาทั้ง 3 ชั้นนี้มาใช้ในการศึกษาตามวิธีการทาง

¹⁵ William Harry Yound, "Teaching About Religion in Secondary School in Social Studies, "Dissertation Abstracts, Vol. 29, No. 10 (April, 1969), pp. 5482A-5483A.

วิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการวางแผนการสอนศาสนาต่าง ๆ ของชาวอินเดีย ญี่ปุ่น ตะวันออกกลาง และสหรัฐอเมริกา ข้อเสนอแนะของผู้นี้ที่ได้จากการวิเคราะห์นี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับวิธีการเรียนการสอนศาสนาแบบ **Inquiry Centered Methods** นอกจากนี้ในการสอนศาสนา ครูควรพยายามค้นหาวิธีการส่งเสริมเข้าใจให้นักเรียนช่วยกันตั้งกฎเกณฑ์อย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับศาสนาที่นับถือกันในสังคม ครูควรหลีกเลี่ยงที่จะประเมินผลและเปรียบเทียบคุณค่าของประเพณีทางศาสนาแต่ละศาสนาที่แตกต่างกันด้วย

ค.ศ. 1973 Raymond Gerard Whiteman ¹⁶ ได้ทำการศึกษาเรื่อง

"An Analysis of the Relationship Between Selected Interpersonal and Institutional Variables and the Value System of Youth"

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ด้านความเชื่อและค่านิยมทางสังคมคริสเตียนของคนหนุ่มสาวที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและประเภทของศาสดาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรได้รับ ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนทั้งหญิงและชายจำนวน 376 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของ Minneapolis High School เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 420 ข้อ ผลการวิจัยปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรซึ่งมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างอบอุ่น ไม่เกี่ยวกับศาสดาที่เขารับและมีพัฒนาการมากในด้านความรู้สึกเกี่ยวกับพระเจ้า มีฐานะสูงในด้านการเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ มีการคิดคำนึงถึงตนเอง และมีแบบแผนในการดำเนินชีวิต โรงเรียนศาสนาไม่ได้แตกต่างจากโรงเรียนประเภทอื่นในด้านให้การศึกษากับศาสนา โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนวันอาทิตย์กลับให้ความสำคัญ

¹⁶ Raymond Gerard Whiteman, "An Analysis of the Relationship Between Selected Interpersonal and Institutional Variables and the Value System of Youth," Dissertation Abstracts, Vol. 34, No. 5 (November, 1973), pp. 2073A-2808A.

เหนือกว่าโรงเรียนศาสนาในค่านิทัศน์นักเรียนมีความสนใจในค่านิทัศน์ความร่วมมือช่วยเหลือกัน การรู้จักการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศาสนาและความเชื่อถือในพระเจ้า ผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า ผู้สอนศีลธรรมควรที่จะสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นเกี่ยวกับเรื่องของศาสนาที่ลึกลับจรรยาทั้งในโรงเรียนและในชุมชนมากกว่าจะไปเน้นเฉพาะในเวลาเรียนในห้องเรียนเท่านั้น และลำดับขั้นของการสร้างพัฒนาการค่านิยมลักษณะของนักเรียนนั้นประการแรกคือ การต้องให้เด็กเอกลักษณ์ของตนเอง (self identity) ประการที่สองคือ การเข้าถึงพระเจ้า (Discovering God) และประการต่อมาคือ การเข้าถึงบุคคลอื่น ครูควรให้ความสนใจเพิ่มขึ้นด้านกระบวนการ (process) ของการให้การศึกษาศาสนาและลดความมุ่งความจำในค่านิทัศน์เนื้อหาบางอย่าง ซึ่งจะทำการสอนศาสนามีประสิทธิภาพมากขึ้น

ค.ศ. 1973 Robert Eugene Migneault¹⁷ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Evaluative System for Sunday Schools" มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลและปรับปรุงโรงเรียนวันอาทิตย์ให้มีประสิทธิภาพ แบบสอบถามได้ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างประชากรในโรงเรียนวันอาทิตย์ 45 แห่ง ซึ่งมีสมาชิกแต่ละแห่งประมาณ 200 คน โรงเรียนวันอาทิตย์นี้อยู่ในเขตของ Minneapolis ถึง St. Paul ผู้วิจัยได้นำความแตกต่างเกี่ยวกับพฤติกรรมระหว่างโรงเรียนวันอาทิตย์ที่ขยายตัวและไม่ขยายตัวมาเปรียบเทียบกัน และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติด้วยการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดที่มีผลต่อคำตอบที่ได้รับจากแบบสอบถามและมีการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละตัวกับปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนขยายตัวและไม่ขยายตัว ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โรงเรียนที่ขยายตัวนั้นมีการจัดบริหารและจัดกิจกรรมให้นักเรียนมากกว่าโรงเรียนที่ไม่ขยายตัว ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าของโรงเรียน

¹⁷ Robert Eugene Migneault, "An Evaluative System for Sunday Schools, "Dissertation Abstracts, Vol. 34, No. 10 (April, 1974), pp. 6473A-6474A.

วันอาทิตย์ได้แก่ สิ่งที่อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่โรงเรียนบริหารให้คัมภีร์เรียน นอกจากปัจจัยที่เกี่ยวกับการจัดบริการและการจัดกิจกรรมแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้โรงเรียนจันทร์อาทิตย์แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารโรงเรียน บุคลากร เนื้อหาหลักสูตร วิธีการหาเงิน โปรแกรมสำหรับนักเรียน

สำหรับบทความที่พอจะเกี่ยวข้องกับกรณีวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นแนวทางประกอบการวิจัยได้มีดังต่อไปนี้ คือ

ศาสตราจารย์นายแพทย์ชวย เกตุสิงห์¹⁸ ได้กล่าวถึง ผลของการจัดจริยศึกษาจะดีหรือไม่ดีเพียงใด ยอมรับอยู่กับปัจจัยสำคัญ 5 ประการคือ

1. ผู้สอน ผู้ที่สอนจริยศึกษาได้ผลดีจริง ๆ จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับความนิยมนิยมน ความศรัทธาและความสนใจจากผู้เรียน มีลักษณะ 4 ประการที่ช่วยส่งเสริมคุณสมบัติดังกล่าวนี้คือ

- ก. ความเป็นผู้มีจริยธรรมดีในตนเอง
- ข. ความเป็นผู้มีบุคลิกลักษณะทั่วไปดีพอสมควร โดยเฉพาะเกี่ยวกับรูปร่างการแต่งกายและอากัปปฏิริยา ตลอดจนการพูด
- ค. ความสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าสอนด้วยความรู้ความเข้าใจแจ่มแจ้งของตนเอง
- ง. ความเป็นผู้เห็นอกเห็นใจ (ผู้เรียน) ในทางจิตใจ

2. วิธีสอน เพื่อให้ได้ผลดีพึงระลึกถึงหลักสำคัญ 4 ประการในการจัดการสอนคือ

- ก. ต้องใช้วิธีที่ทำให้เกิดความสนใจ โดยจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมแก่วัยและภูมิความรู้ของผู้เรียน

¹⁸ ศาสตราจารย์นายแพทย์ชวย เกตุสิงห์, "จริยศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลสมบูรณ์ได้อย่างไร, ประชุมทางวิชาการ เรื่อง พระพุทธศาสนากับการศึกษาในประเทศไทย, กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2513), หน้า 127-31.

- ข. ต้องมีการแสดงประโยชน์และแสดงโทษของการปฏิบัติให้เห็นจริง เห็นจึ่งเท่าที่จะทำได้
 - ค. ควรสอนเรื่องที่ยุ่เรียนจะสามารถรับรู้และกระทำตามได้
 - ง. ควรให้มีการปฏิบัติประกอบการสอนไปด้วย
 - จ. ควรถือว่าการสอนต้องทำอยู่ตลอดเวลา
3. เนื้อหาของวิชาที่สอน เนื่องด้วยจริยธรรมมีรากฐานมาจากศาสนา จริยธรรมของไทยจึงจำต้องอิงคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และการอบรมควรทำควบคู่ไปกับการปฏิบัติในทางศาสนา
4. ตัวอย่าง หมายความว่าถึงบุคคลและการปฏิบัติที่สมควรอ้างเป็นตัวอย่างของความดีและความไม่ดี
5. สภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมรอบบุคคลย่อมมีอิทธิพลต่อการสอน จริยศึกษาได้อย่างมากเพราะเป็นเหตุกระตุ้นทางใจ และเป็นอยู่ตลอดเวลา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย